

Dzimtbūšanas atcelšana – jauna laikmeta sākums

Vēsturei veltītajā 1896. gada Latviešu etnogrāfiskās izstādes sadaļā īpaši tika izcelti eksponāti, kuri simbolizēja nozīmīgākos pagrieziena punktus latviešu tautas vēsturē. Saskaņā ar 19. gadsimta beigās latviešu sabiedrībā valdošo vēstures izpratni, dzimtbūšanas atcelšana Vidzemes un Kurzemes guberņās 1817.–1819. gadā nozīmēja drūmā *verdžības laikmeta* beigas un *jauno brīvības laiku* sākumu. Uzskatāmi demonstrējot šīs vēsturiskās robežšķirtnes ietekmi uz tautas un katra indivīda likteni, izstādē varēja aplūkot brīvlaisto zemnieku un viņu ģimenes locekļu sarakstus. Zemnieku brīvlaišana Vidzemes un Kurzemes guberņās 19. gs. 20. gados notika pakāpeniski – vispirms par brīviem zemniekiem kļuva saimnieki un viņu ģimenes locekļi, vēlāk arī kalpi. Brīvlaizamo zemnieku saraksti muižās tika sastādīti ik gadu. Tos apkopoja vairākas baznīcas draudzes apvienojoša institūcija – draudzes tiesa.

Cēsu apriņķa 8. draudzes tiesas muižās brīvlaisto zemnieku sarakstu apskati izstādē “Versija–latvieši: 1896. gada Latviešu etnogrāfiskā izstāde” Latvijas Nacionālajā vēstures muzejā Brīvības bulvārī 32.

Cēsu apriņķa 8. draudzes tiesas muižās brīvlaisto zemnieku saraksts 1822.-1823. gads.					
Namnieka vārds	Ģimenes locekļu skaits	Namnieka vārds	Ģimenes locekļu skaits	Namnieka vārds	Ģimenes locekļu skaits
Behrfulicht	1	Jurre Wälsch	60	Jurre Wälsch	59
Witnau	2	Jurre Wälsch	58	Jurre Wälsch	53
Leyas Wälsch	3	Karl Stahle	50	Jurre Wälsch	51
Felise	4	Karl Stahle	52	Jurre Wälsch	50
Wälsch	5	Karl Wälsch	53	Jurre Wälsch	46
Wälsch	6	Jurre Wälsch	34	Jurre Wälsch	27
Jurre Wälsch	7	Jurre Wälsch	50	Jurre Wälsch	45
Karl Wälsch	8	Jurre Wälsch	40	Jurre Wälsch	39
Jurre Wälsch	9	Jurre Wälsch	46	Jurre Wälsch	40
Sachs	9		9		9

Cēsu apriņķa 8. draudzes tiesas muižās brīvlaisto zemnieku saraksti. 1822.-1823. gads. Dokumentus Rīgas Latviešu biedrībai dāvināja Jānis Čāls no Jaunbilskas pagasta “Kalna Dzirkāļu” mājām. Latvijas Nacionālā vēstures muzeja krājums.